

La transmissió de segones opcions de la *Gramàtica catalana* de Pompeu Fabra (1918)¹

LAIA BENAVENT LLINARES
Universitat de Barcelona

1. INTRODUCCIÓ

La publicació de la *Gramàtica de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans (GIEC) (2016) va servir per actualitzar la normativa, però en algunes ocasions se l'ha acusada de ser massa laxa i d'acceptar formes lingüístiques que la *Gramàtica catalana* de Pompeu Fabra (1933 [1918]) presumptament no hauria acceptat mai. Com veurem en aquest text, però, algunes d'aquestes formes ja les admetia com a opcions secundàries.

La idea d'una lectura rígida de la normativa de Fabra que hem documentat a Solà (1977), Bonet (1991), Ginebra i Solà (2007) i Ferrando i Nicolás (2011) ens va portar a preguntar-nos com s'havien transmès els enunciats que presenten segones opcions, ja que intuïem que en aquests casos podria haver-hi hagut una interpretació restrictiva o purista de la normativa. Aquesta interpretació, seguint el plantejament de Thomas (1991) sobre el concepte *purisme lingüístic*, hauria implicat que les formes secundàries, però admeses, de Fabra (1933 [1918]) s'haguessin transmès com a incorrectes fins a la publicació de la GIEC. L'objectiu de l'estudi és saber si els autors d'obres prescriptives posteriors a Fabra (1933 [1918]) i anteriors a la GIEC (2016) han admès (o no) estructures que la normativa fabriana admetia com a opcions secundàries.

1. Agraïexo a Neus Nogué els comentaris de millora en les versions prèvies d'aquest treball.

2. OBJECTE D'ESTUDI

2.1. *El corpus*

La recerca ha estat duta a terme amb un corpus format per obres normatives i prescriptives: seguint Solà (1994, p. 12-13), entenem que les normatives són les que prescriuen la llengua amb el suport de l'acadèmia de la llengua i que les prescriptives, en canvi, prescriuen la llengua sense el suport de l'acadèmia. De les obres analitzades, tenim Fabra (1933 [1918]) i GIEC (2016) com a obres normatives, les quals estableixen el límit temporal de l'estudi.

Quant a les obres prescriptives, hem cregut necessari que el corpus recollís autors de diferents àrees del domini lingüístic. Així, hi hem inclòs Marvà (1968 [1934]), Fabra (2007 [1956]), Badia (1962), Jané (1962), Ruaix (1976), Badia (1994) i Ruaix (1997-1998) com a obres del Principat; Sanchis Guarner (1950) i Valor (1988 [1977]) com a obres del País Valencià; Moll (1985 [1968]) i Villangómez (1978 [1972]) com a obres de les Illes Balears; i finalment, Verdaguer (1974) com a autor del Rosselló. Excepcionalment, tot i que no és pròpiament una gramàtica però va ser important en la difusió de la normativa, també hi hem inclòs Fabra (1919-1928).

2.2. *Els enunciats*

Bonet (1991, p. 92) classifica els enunciats de la gramàtica normativa de Fabra, cosa que ens ha permès veure que hi ha enunciats amb dues possibilitats, com els de doble possibilitat impura i els de doble possibilitat condicionada, que presenten un matís de preferència o bé l'acceptació depèn de factors com el registre o el dialecte. L'anàlisi que presentem se centra en una llista de vint-i-quatre opcions secundàries de Fabra (1933 [1918]), els enunciats de les quals són els següents:

1. La diftongació de *i* i *u*: «La pronunciació monosil·làbica de les dues vocals contigües és tolerable, però en poesia convindria d'adoptar exclusivament la pronúncia disil·làbica» (p. 18) en mots com *gràcia*, *acció* o *societat*. L'opció secundària és la pronúncia monosil·làbica.

2. La pronunciació del plural en *igs*: «els nexes *aigs*, *eigs*, &., són pronunciats *atx*, *etx*, &., o bé *aits*, *eits*, &.: *faig*, pronunciat *fatx* (com el singular *faig*) o *faits*. De les dues pronunciacions, sembla preferible la segona» (p. 33). La pronúncia amb *tx* és la segona opció.

3. El plural dels noms acabats en *ig*: aquests noms «formen el plural afegint una *s* al singular; però la majoria d'ells admeten, demés, un plural en *os*» (p. 33). Fabra hi afegeix que «[c]al, però, donar la preferència als plurals en *gs*». L'opció secundària és el plural en *os*.

4. Els adjectius invariables: «Alguns adjectius en *ant* i *ent* admeten, en el llenguatge familiar, un femení en *-anta* i *-enta*» (p. 37), com *amargant*. L'opció secundària és la forma variable.

5. El quantitatiu *bastant*: «En la llengua parlada és corrent de donar a *bastant* [...] un femení *bastanta*» (p. 65) però és «preferible» mantenir-lo invariable. La segona opció és la forma femenina.

6. Els quantitatius *prou*, *massa* i *força*: «En el llenguatge parlat no és rar de donar als mots *prou*, *massa* i *força* els plurals *prous*, *masses* i *forces*, sobretot en el cas en què no van adjunts a un substantiu» (p. 65). La segona opció és la forma variable.

7. Els pronoms en l'estructura recíproca: «és preferible el pronom *ell* al reflexiu *si*: Parlaven entre *ells*, preferible a: Parlaven entre *si*» (p. 40). L'opció secundària és el pronom *si*.

8. La forma dels pronoms davant del verb: «davant del verb són possibles les formes *me*, *nos*, *te*, *vos*, *se*, *lo*, *los*, *ne* i les formes *em*, *ens*, *et*, *us*, *es*, *el*, *els*, *en*» (p. 43). Però Fabra hi afegeix que «en general, les formes reforçades (*em*, &c.), i àdhuc *us*, són preferibles a les plenes». La segona opció són les formes reforçades dels pronoms.

9. El pronom *nos*: «Darrera de la primera persona del plural de l'imperatiu és admissible la substitució de *-nos-* per '*s-*'» (p. 46), com a *enviem's-el*. L'opció secundària és el pronom reduït a '*s*'.

10. El pronom *vos*: «Darrera de la segona persona del plural de l'imperatiu és admissible el canvi de *-vos-* en '*s-*'» (p. 48), com a *envieu's-el*. L'opció secundària és el pronom reduït a '*s*'.

11. Els pronoms *vos* i *us*: «alguns prefereixen *vos* a *us*, sobretot en el cas en què la combinació no va immediatament precedida d'un mot acabat en vocal altra que *i* o *u* pertanyents a un diftong decreixent» (p. 48), per exemple a «*vos el prendran* (per *us el prendran*)». La forma *vos* és l'opció secundària.

12. El pronom *en*: «Entre un mot acabat en *s* i un mot començat en vocal o *h*, és permès d'usar la forma *en* en lloc de *n'*. Així: *ens en anem* en lloc de *ens n'anem*» (p. 52), encara que «[é]s, però, preferible la forma *n'*». La forma plena *en* és la segona opció.

13. La combinació pronominal *n'hi*: «El llenguatge parlat (Barcelona) usa *n'hi* [...] com a combinació del pronom *en* o *ne* amb el datiu *li*, reemplaçat per *hi*» (p. 55) però «és preferible *li'n*». La combinació pronominal *n'hi* és la forma secundària.

14. L'infinitiu i els pronoms febles: «poden revestir dues formes diferents» (p. 99), la segona de les quals implica que «[l]a *r* és suprimida i la forma del primer pronom és llavors la que aquest adopta darrera d'un verb terminat en vocal altra que *u*», com a *coneixe'la*. Fabra considera preferible mantenir-hi la *r* i afirma que

aquestes formes «solament són tolerables (i encara només en l'estil col·loquial) quan l'infinitiu termina en *er* i quan l'infinitiu precedeix algun dels pronoms *nos*, *vos* i *los* seguits d'un segon pronom». La segona opció és la supressió de la *r* entre l'infinitiu i el pronom.

15. L'imperatiu i els pronoms febles: «es diu molt *vence-la, perdre'ls* [...], en lloc de *venç-la, perd-los*, [...]» (p. 99), però «[l]a llengua escrita ha de donar indubtablement preferència a les formes d'imperatiu terminades en consonant; les formes en *e* no són potser tolerables sinó en *more't* i en els imperatius de *fugir, rebre, cabre* i anàlegs davant de *hi* i *ho*». La segona opció és l'imperatiu acabat en *e* en els verbs esmentats.

16. L'atribut: «En el llenguatge parlat és freqüent l'ús de *en* com a predicatiu (en lloc de *ho*)» (p. 42), però «[l]a llengua literària evita generalment aquest *en*, reemplaçant-lo per *ho*». L'opció secundària és el pronom *en* per substituir l'atribut.

17. Els pronoms relatius: «El llenguatge parlat recorre freqüentment a una construcció que consisteix a construir la proposició de relatiu com si fos una proposició independent [...] i enllaçar-la amb l'antecedent mitjançant el mot *que*» (p. 62), però aquestes estructures «no són en tot cas tolerables sinó en l'estil col·loquial». L'opció secundària és l'ús de *que* en comptes del relatiu.

18. El relatiu i interrogatiu *on*: «És freqüent l'anteposició de la preposició *a* a l'adverbi *on*, dient-se, per exemple, *a on* són | *a on* van?, en lloc de *on* són? | *on* van? (en general preferibles)» (p. 100). La segona opció és *a on*.

19. La concordança dels participis: «És recomanable (si no obligatori) de fer concordar el participi passat amb el complement directe quan aquest és un pronom personal feble de tercera persona» (p. 96). La forma secundària és deixar el participi invariable, sense fer-lo concordar.

20. El complement directe amb preposició: «l'emprament de la preposició *a* en el complement directe és solament tolerable davant de certs pronoms, principalment *tothom, tots* i *el qual*» (p. 113). L'opció secundària és la preposició davant d'aquests pronoms quan són un complement directe.

21. Les preposicions en els locatius: «En les determinacions de lloc, la preposició *en* serveix principalment per a introduir la indicació de l'indret on és o s'edevé alguna cosa» (p. 118), però «[e]ls noms propis, l'article definit i l'adjectiu interrogatiu demanen davant d'ells, els primers exclusivament i els altres preferentment, la preposició *a*». En canvi, «els adjectius demostratius i els indefinits *un* i *algun* [...] prefereixen davant d'ells la preposició *en*». En el primer cas, l'opció secundària és *en* amb l'article definit i l'adjectiu interrogatiu, mentre que en aquest últim l'opció secundària és *a*.

22. *En/al* + infinitiu: «de les dues construccions llavors possibles, que són la introducció de l'infinitiu mitjançant la preposició *a* seguida de l'article definit [...] i la introducció de l'infinitiu mitjançant la sola preposició *en* [...], és d'acon-

sellar que els escriptors es decantin decididament a favor de la segona» (p. 119). L'opció secundària és la construcció *al* + infinitiu.

23. La preposició composta *des de*: «Quan la designació del moment inicial va seguida de la designació del moment final [...] és freqüent (i en general recomanable) la substitució de *des de* per *de*» (p. 122). També «les expressions *des de ... ençà* [...] són generalment reemplaçades per *de ... ençà*» i «*del moment que és millor que des del moment que*». La segona opció és mantenir *des de*.

24. L'elisió de l'adverbi *no*: «és tolerable l'omissió de l'adverbi *no* davant del verb en el cas de precedir-lo algun dels mots *ningú, res, cap, gens, mai* i *enlloc*» (p. 107) i amb «*tampoc, en ma vida* i expressions anàlogues, és també corrent d'ometre l'adverbi *no* davant del verb de la proposició negativa; però aquí també és preferible de no ometre el dit adverbi». La segona opció és la supressió de l'adverbi *no*.

3. DADES

Malgrat que acabem de comentar que l'anàlisi ha estat feta amb vint-i-quatre enunciats, és evident que l'extensió d'aquest text no ens permet mostrar l'anàlisi detallada de cadascun dels casos. Per aquest motiu, en aquest apartat analitzarem detalladament només un enunciat, el qual ens permet exemplificar el procediment:

Sobre el quantitatiu *bastant*, entès com a forma preferible, i *bastanta*, com a forma secundària, Fabra (1933 [1918], p. 65) descriu en la primera part de l'enunciat que «[e]n la llengua parlada és corrent de donar a *bastant*, usat com a adjectiu determinatiu, un femení *bastanta* (plural *bastantes*)» com a l'exemple «[h]i ha farina? —Encara n'hi ha *bastanta*». En la segona part de l'enunciat, Fabra considera que «[é]s, però, preferible: Hi ha farina? —Encara n'hi ha *bastant*». La forma que prefereix és la invariable, però precisament perquè dona aquest matís de preferència, hem d'entendre que hi ha una opció secundària que és *bastanta*, la qual es correspon amb la forma descrita en la llengua parlada.

La GIEC (2016, p. 639) afirma que «el quantificador *bastant* era inicialment invariable en gènere (*bastant farina, bastants gallines*)», però afegeix que aquest ús «modernament perviu en els registres formals al costat de l'ús variable (*bastanta farina, bastantes gallines*)». La nova gramàtica normativa no només admet *bastanta*, que ja hem vist que era l'opció secundària de Fabra, sinó que elimina la distinció de preferència perquè diu «al costat de».

Si parem atenció a la manera com transmeten aquesta opció secundària les obres prescriptives del corpus, veurem que només dues l'admeten. D'una banda, Badia (1994, p. 521-522) afirma que «no hem de reprovar-ne», i que per tant no pot considerar incorrectes, «les formes femenines (sing. *bastanta* / pl. *bastantes*)

al N2 i N3» és a dir, tant en la formalitat mitjana de l'estàndard com en la llengua col·loquial. D'altra banda, Ruaix (1997-1998, p. 71, II) considera que «avui s'usa també amb quatre formes (*bastant*, *bastanta*, *bastants*, *bastantes*)», però que «històricament només en tenia dues (sing. *bastant* / pl. *bastants*)».

Altres obres estudiades, més concretament un total de cinc, la rebutgen d'una manera explícita: això implica una reducció de les formes lingüístiques possibles, i això vol dir una restricció de la normativa. Marvà (1968 [1934], p. 173) afirma que «[n]o són gens recomanables les formes femenines *bastanta* i *bastantes*»; Sanchis Guarner (1950, p. 223) considera que el quantitatiu «manca de femení» i no admet la forma *bastanta*; Badia (1962, p. 231, I) afirma que «hay que evitar los femeninos *bastanta* [...] y *bastantas*» perquè considera que són «formas incorrectas, generalmente en el lenguaje hablado»; Jané (1962, p. 86-87) exposa que la forma femenina és «*bastant* (igual al masculí)», fet que ens deixa veure que tampoc no admet *bastanta*; i Villangómez (1978 [1972], p. 93) afirma que «es considera incorrecte el femení *bastanta*». D'altra banda, ens hem trobat que sis obres no esmenten les opcions secundàries estudiades. Aquests textos són Fabra (1919-1928), Fabra (2007 [1956]), Moll (1985 [1968]), Verdaguer (1974), Ruaix (1976) i Valor (1988 [1977]).

En resum, l'anàlisi que acabem de presentar no només mostra les obres que són fidels a la normativa fabriana perquè admeten el femení *bastanta* que ja trobàvem admès, tot i que com a segona opció, a Fabra (1933 [1918]), sinó que també ens permet posar en relleu que hi ha obres que contràriament se n'allunyen, perquè la forma que Fabra admetia secundàriament no l'admeten. Aquest procediment és el que hem aplicat als vint-i-quatre enunciats estudiats, les dades globals dels quals presentem tot seguit a la taula 1. En aquesta taula s'hi sintetitzen les dades, tant per obres, ordenades cronològicament per la primera edició, com per casos, i s'hi mostra el recompte de les valoracions, les quals hem representat de la manera següent: *sí* (caselles blanques) són les segones opcions admeses, *sí/no* (caselles negres) són les rebutjades explícitament i *no* (caselles ombrejades i ratllades) són les no esmentades.

Endinsant-nos en les dades globals de l'estudi, com ja hem comentat, partim de Fabra (1933 [1918]), que presenta enunciats amb formes admeses com a secundàries. Si ens fixem en les altres dues obres de Fabra analitzades, veiem que Fabra (2007 [1956]) és més fidel a la normativa que Fabra (1919-1928), perquè el nombre de formes admeses és superior a la gramàtica pòstuma que no pas a les «Converses». A més, en aquesta obra el nombre de segones opcions que es rebutgen explícitament és superior. Hem de tenir en compte que també ens trobem que les obres no tracten alguns dels vint-i-quatre casos, i això, com veurem més endavant, no ho podem tenir en compte per a l'anàlisi.

Tant Marvà (1968 [1934]) com Jané (1962) presenten una xifra força elevada de casos rebutjats, així com també de casos als quals no fan referència. I paral-

llement, a les dues obres la xifra de les segones opcions admeses és de les més reduïdes del corpus. Tot plegat fa que aquestes dues obres siguin les que més s'allunyen de la fidelitat a la normativa fabriana.

Quant als autors valencians, Sanchis Guarner (1950) i Valor (1988 [1977]) presenten unes xifres semblants: bona part de les segones opcions no les tracten, però quan sí que les tenen en consideració, veiem que tenen un nombre lleugerament més elevat de casos admesos que de condemnats, encara que les xifres de formes admeses no són de les més elevades del corpus.

De les dues gramàtiques de Badia, la del 1994 és lleugerament més fidel a la normativa fabriana que la del 1962, no només perquè el nombre d'opcions secundàries admeses és superior, sinó perquè la xifra de les que no admet és inferior. D'altra banda, aquestes dues obres són de les que presenten el nombre més reduït de casos no tractats. Les diferències entre una gramàtica i l'altra ens permeten veure-hi una evolució.

En relació amb les dues obres d'autors balears, Moll (1985 [1968]) i Villangómez (1978 [1972]) valoren les opcions secundàries estudiades d'una manera semblant, tant pel que fa als casos admesos com als que no admeten o els que no tracten. També hem de fixar-nos que les valoracions coincideixen pràcticament en els mateixos casos, coincidència que ens fa pensar que Villangómez potser no només va tenir present l'obra normativa de Fabra a l'hora d'escriure la seva gramàtica, sinó que també va tenir en compte l'obra de Moll (1985 [1968]), perquè era un autor que ja havia adaptat la normativa al seu dialecte.

Verdaguer (1974) és, amb diferència, l'obra del corpus que més opcions secundàries no tracta, però quan esmenta alguna de les formes estudiades, que és només en dues ocasions, trobem que un cas l'admet i l'altre no.

Les dues obres de Ruaix són dels textos estudiats que són més fidels a la normativa de Fabra, i tal com apuntàvem amb les obres de Badia, aquí també hi detectem una evolució: Ruaix (1976) admet menys segones opcions que Ruaix (1997-1998), que n'admet gairebé el doble. En els dos textos hi ha poques segones opcions no admeses: a Ruaix (1976) no n'hi ha cap i a Ruaix (1997-98), només una. A més, Ruaix (1976) omet un nombre més elevat de segones opcions que Ruaix (1997-1998), la xifra del qual és més reduïda.

Finalment, la GIEC (2016), que és el text més recent, admet totes les opcions secundàries estudiades, les quals, com hem explicat, ja eren admeses a l'obra de Fabra. Si trobem que la nova gramàtica admet aquestes formes és perquè la gramàtica normativa de Fabra també ho feia, encara que fos com a opció secundària. La nova gramàtica, com hem vist amb l'exemple detallat, en alguns casos elimina el matís de preferència que trobàvem a Fabra i situa les dues formes al mateix nivell, però en altres casos manté la preferència, com apunta Benavent (2020).

TAULA 1
Síntesi de les dades

	<i>Fabra</i> (1933 [1918])	<i>Fabra</i> (1919- 1928)	<i>Marvà</i> (1968 [1934])	<i>Sanchis</i> <i>Guarner</i> (1950)	<i>Fabra</i> (2007 [1956])	<i>Badia</i> (1962)	<i>Jané</i> (1962)	<i>Moll</i> (1985 [1968])
1	Sí	Sí	No	Sí	Sí No	Sí No	Sí No	Sí No
2	Sí	No	No	No	No	No	No	No
3	Sí	Sí	No	Sí	Sí	Sí	No	Sí
4	Sí	Sí No	No	Sí No	Sí No	Sí	No	Sí No
5	Sí	No	Sí No	Sí No	No	Sí No	Sí No	No
6	Sí	No	Sí No	No	Sí	Sí No	No	No
7	Sí	No	No	Sí No	Sí	Sí	No	No
8	Sí	Sí No	No	Sí No	Sí	Sí	No	Sí
9	Sí	Sí	Sí No	No	Sí	Sí	No	No
10	Sí	Sí	Sí No	No	Sí	Sí	No	No
11	Sí	Sí No	Sí No	Sí No	Sí	Sí	No	Sí
12	Sí	Sí	No	No	Sí	No	No	No
13	Sí	Sí No	Sí No	No	Sí	Sí No	Sí No	Sí No
14	Sí	Sí	No	No	Sí	Sí No	No	No
15	Sí	Sí	No	No	Sí	Sí	No	No
16	Sí	No	Sí	No	No	Sí No	Sí No	No
17	Sí	Sí	No	No	Sí	No	Sí No	Sí
18	Sí	No	No	Sí	Sí	Sí	No	Sí
19	Sí	Sí No	Sí	No	No	Sí	No	No
20	Sí	No	Sí No	No	No	Sí	No	No
21	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	No	Sí
22	Sí	Sí	Sí No	Sí	Sí	Sí	No	Sí
23	Sí	No	No	Sí	No	Sí	No	No
24	Sí	Sí	Sí No	Sí	Sí	Sí No	Sí No	Sí
Sí	24	11	3	7	16	14	0	8
Sí No	0	5	9	5	2	7	6	3
No	0	8	12	12	6	3	18	13

TAULA 1 (Continuació)
Síntesi de les dades

Villangómez (1978 [1972])		Verdaguer (1974)	Ruaix (1976)	Valor (1988 [1977])	Badia (1994)	Ruaix (1997- 1998)	GIEC (2016)	Sí	Sí No	No
Sí	No	No	Sí	No	Sí	Sí	Sí	7	5	3
No		No	Sí	No	No	Sí	Sí	4	0	11
Sí		No	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	12	0	3
Sí	No	No	No	No	Sí	Sí	Sí	5	5	5
Sí	No	No	No	No	Sí	Sí	Sí	4	5	6
No		No	No	No	Sí	Sí	Sí	5	2	8
No		No	Sí	No	Sí	Sí	Sí	7	1	7
Sí		No	No	No	Sí	Sí	Sí	8	2	5
No		No	No	No	Sí	Sí	Sí	7	1	7
No		No	No	Sí	Sí	Sí	Sí	8	1	6
Sí	No	No	Sí	No	Sí	No	Sí	6	6	3
No		No	No	No	Sí	Sí	Sí	6	0	9
Sí	No	No	Sí	No	Sí	No	Sí	5	7	3
No		No	Sí	No	No	Sí	Sí	6	1	8
No		No	Sí	No	No	Sí	Sí	7	0	8
No		No	No	No	Sí	No	Sí	3	3	9
Sí	No	No	Sí	No	Sí	No	Sí	7	3	5
Sí		Sí	Sí	Sí	Sí	No	Sí	11	1	3
No		No	No	Sí	No	Sí	Sí	6	2	7
Sí		No	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	8	1	6
Sí		No	No	Sí	Sí	Sí	Sí	12	0	3
No		No	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	11	1	3
No		No	No	No	Sí	No	Sí	5	0	10
Sí		Sí	No	Sí	No	Sí	Sí	10	5	0
7		1	12	6	16	21	24			
5		1	0	3	5	1	0			
12		22	12	15	3	2	0			

FONT: Elaboració pròpia.

4. CONCLUSIONS

Les dades ens porten a confirmar la hipòtesi plantejada a l'inici, ja que hem vist que hi ha enunciats de segones opcions admeses a Fabra (1933 [1918]) que passen a ser, en obres prescriptives d'autors posteriors, formes lingüístiques no admeses. La interpretació restrictiva o purista de la normativa fabriana només la podem afirmar quan es transmeten com a formes incorrectes, però no la podem afirmar si les obres no les esmenten: en aquest cas, a banda d'una possible intervenció purista, també hi poden intervenir altres factors com l'extensió de l'obra o la variació geogràfica.

Algunes obres del corpus presenten la teoria sintèticament perquè dediquen bona part del llibre a una vessant més pràctica i hi incorporen textos. Aquesta síntesi sovint extrema dels enunciats implica una selecció molt dràstica de la informació. D'altra banda, la naturalesa d'una obra com les «Converses filològiques» fa que alguns temes es repeteixin, mentre que d'altres no s'hi tractin.

Quant a la variació geogràfica, hi ha opcions secundàries que Fabra especifica que són pròpies d'una àrea del domini lingüístic determinada i, per tant, autors d'altres punts del domini lingüístic, en adaptar la normativa a la seva varietat, no inclouen formes que no els són pròpies. Per exemple, els autors valencians no parlen de la combinació *n'hi* com a equivalent de *li'n* perquè aquesta varietat no fa el canvi en el pronom de datiu.

A banda d'això, amb la taula de síntesi podem veure que aquesta interpretació restrictiva es concentra en uns anys determinats, que van des dels anys vint fins a mitjans dels anys setanta del segle xx, durant els quals van ocórrer la dictadura de Primo de Rivera (1923-1930), la Guerra Civil (1936-1939) i el franquisme (1939-1975): en aquest període el nombre de segones opcions condemnades no només és superior, sinó que el nombre de les formes admeses és inferior. Contràriament, a partir de la segona meitat dels anys setanta, les segones opcions no admeses disminueixen i les admeses augmenten, això fa que aquestes obres siguin més fidels a la normativa que no pas les que es concentren en el període anterior.

També hem constatat que la transmissió de les opcions secundàries de Fabra (1933 [1918]) és força variable: les obres no sempre admeten, consideren incorrectes o deixen de tractar els mateixos casos. Aquesta variació també la constatem amb l'evolució que hem apuntat en estudiar diferents obres d'un mateix autor, com les gramàtiques de Badia i Ruaix.

Finalment, tenint en compte que només podem parlar de purisme lingüístic en els casos en què les segones opcions es condemnen, les dues obres del corpus que han interpretat la normativa més restrictivament són Marvà (1968 [1934]) i Jané (1962), i el cas transmès d'una manera més restrictiva és la combinació *n'hi* com a equivalent de *li'n*.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BADIA I MARGARIT, Antoni M. (1962). *Gramàtica catalana*. Madrid: Gredos.
- (1994). *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: Proa.
- BENAVENT, Laia (2020). «Les segones opcions de Fabra (1918) a la GIEC (2016)». A: MURGADES, Josep; NOGUÉ, Neus; BELLÉS, Eloi. *Fabra a la universitat i de la universitat*. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- BONET, Sebastià (1991). *Els manuals gramaticals i la llengua normativa: Estudis de gramatografia catalana contemporània*. Tesi doctoral. Departament de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona.
- FABRA, Pompeu (1919-1928). *Converses filològiques*. A: FABRA, Pompeu (2010). *Obres completes*. Direcció a cura de Jordi Mir i Joan Solà. Vol. 7: *Converses filològiques*. Barcelona: Raval-Proa: Edicions 62; València: Edicions 3 i 4; Palma: Moll.
- (1933 [1918]). *Gramàtica catalana*. 7a ed. A: FABRA, Pompeu (2009). *Obres completes*. Direcció a cura de Jordi Mir i Joan Solà. Vol. 6: *Gramàtiques de 1918/1933, 1946, 1956*. Barcelona: Raval-Proa: Edicions 62; València: Edicions 3 i 4; Palma: Moll.
- (2007 [1956]). *Gramàtica catalana*. 18a ed. Barcelona: Teide.
- FERRANDO, Antoni; NICOLÁS, Miquel (2011). *Història de la llengua catalana*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.
- GINEBRA, Jordi; SOLÀ, Joan (2007). *Pompeu Fabra: Vida i obra*. Barcelona: Teide.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2016). *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: IEC.
- JANÉ, Albert (1962). *Signe: Normes pràctiques de gramàtica catalana*. 2a ed. Barcelona: Edigraf.
- MARVÀ, Jeroni (1968 [1934]). *Curs superior de gramàtica catalana*. 5a ed. Barcelona: Barcino.
- MOLL, Francesc de B. (1985 [1968]). *Gramàtica catalana: Referida especialment a les Illes Balears*. 9a ed. Palma de Mallorca: Moll.
- RUAIX, Josep (1976). *El català en fitxes*. Moià: J. Ruaix. 2 v.
- (1997-1998). *Català complet*. Moià: J. Ruaix. 2 v.
- SANCHIS GUARNER, Manuel (1950). *Gramàtica valenciana*. València: Torre; Barcelona: Alta Fulla, 1993. [Edició facsimil a cura d'Antoni Ferrando]
- SOLÀ, Joan (1977). *Del català incorrecte al català correcte*. Barcelona: Edicions 62.
- (1994). *Sintaxi normativa: estat de la qüestió*. Barcelona: Empúries.
- THOMAS, George (1991). *Linguistic purism*. Nova York: Longman.
- VALOR, Enric (1988 [1977]). *Curs mitjà de gramàtica catalana: Referida especialment al País Valencià*. 5a ed. València: Tres i Quatre.
- VERDAGUER, Pere (1974). *Cours de langue catalane*. Barcelona: Barcino.
- VILLANGÓMEZ, Marià (1978 [1972]). *Curs d'iniciació a la llengua: Normes gramaticals, lectures eivissenques i formenteres*. 2a ed. Eivissa: Institut d'Estudis Eivissencs.